

IVÁNYI GRÜNWARD BÉLA (1867-1940) Nagybányai táj I., 1908 körül

Olaj, vászon, 114,5x135,5 cm
Jelezve jobbra lent. Iványi Grünwald Béla

Kezdő ár: 20 000 000 Ft / 66 667 EUR

Becsérték: 40 000 000 – 50 000 000 Ft
Estimated value: 133 333 – 166 667 EUR

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA:

- A magyar festészet rejtőzködő csodái I. – Válogatás magyar magángyűjteményekből. Mű-Terem Galéria, Budapest, 2004. 183. oldal

Iványi-Grünwald Béla:
Nagybányai táj a Gutinnal, 1906-1908.
Janus Pannonius Múzeum, Pécs

Iványi-Grünwald Béla: Folyóparton, 1909 körül, magántulajdon

IVÁNYI ÉS NAGYBÁNYA

Iványi-Grünwald Béla 14 évet töltött Nagybányán. Itt érlelődött ki plein-air természetszemlélete, amely színes folthatású, derűs impresszionisztikus képek hosszú sorával ajándékozta meg a magyar festészetet. Olyan főművei készülnek ekkor, mint az *Itatás* (1902) vagy a *Ruhaszárítás* (1903). Később ugyanitt fordult a neoimpresszionizmus felé: Paul Gauguin és a fiatal „neósok” hatására itt készültek azok az első, igazán fauve-os remekművei, melyek megelőlegezték szakítását a kolóniával. Talán a legizgalmasabb és legforrongóbb időszaka volt ez a mester életének.

Fauve-os képeinek egyik legfontosabb darabja az itt bemutatott *Nagybányai táj I.*, melynek 2004-es felbukkanása és mostani aukcionálása igazi szenzáció a hazai művészeti életben. A mű lényegében születésétől fogva lappangó alkotásnak számított. Sem korabeli katalógusokban, sem a későbbi szakirodalomban nem bukkanhatunk a nyomára. A festmény két másik változatával is hasonló a helyzet (*Nagybányai táj* 90x100 cm, *Lángoló ősz* 120x140 cm), melyek szintén a közelmúltban bukkantak fel az teljes ismeretlenségéből. A három alkotás egyetlen festői probléma lehetőségeit járja körül: a francia fauve festészetet nyújtotta lehetőségek alkalmazhatóságát és meghonosítását Nagybányán.

IVÁNYI ÉS A POSZTIMPRESSZIONIZMUS

Iványi festészetében már az 1904-es római tanulmányút során megmutatkoznak azok a jelek, melyek művészetének a plein-air elveitől való eltávolodását jelzik. A szecesszió, a dekorativitás, s legfőképp Rippl-Rónai József stílusa, a finom érzéki stilizálás irányába terelték piktúrját. 1906-ban a Nemzeti Szalonban megrendezett egyéni kiállítása kapcsán Rózsa Miklós is felfigyel erre az eltolódásra: *„Impresszionizmus rohamosan közeledik a neo-impresszionizmus felé, mely nem elégszik meg már a természeti hűség pusztá visszaadásával, hanem egyben azt a benyomást is reprodukálni kívánja, amit az illető táj a művészre gyakorolt. Ez a művészet már korántsem hat olyan naturalisztikusan, mint Iványi eddigi oeuvre-je, mert erősen transponált ...”*⁽¹⁾

Művészete áthangolása során a legfontosabb impulzust azonban mégsem Róma és Rippl festészete jelenti. A Nemzeti Szalonban 1907-ben megrendezett *Modern francia nagymesterek tárlata*, Courbet, Cézanne Van Gogh és főként Gauguin alkotásai igazi lavinát indítottak el művészetében. Iványi érezte, mindazon túl kell lépnie, amivel majd' tíz éve próbálkozik Nagybányán.

Kísérleteinek akkori csúcspontját a *Felsőbányai táj a Gutinnal és a Kopaszhegygel* (1907 körül) című képe jelentette. Újfajta dekoratívizmussal, játékos kontúrvonalak alkalmazásával és merészebb színkezeléssel látványosan elfordult Nagybánya „közösnek vallott természet-kultuszától.” De a Gutin mellett egyre több posztimpresszionista műve készül ekkor, így például a nagybányai és szolnoki cigánylány-sorozata, mely lényegében Gauguin tahiti lányainak adekvát megfelelőit jelentik a magyar művészetben.

Utóbbiakat s néhány új szemléletű nagybányai tájképet először a Nemzeti Szalonban állította ki, egy olyan új csoport kötelékén belül, mely a korszak legprogresszívebb formációjának számított 1908-ban.

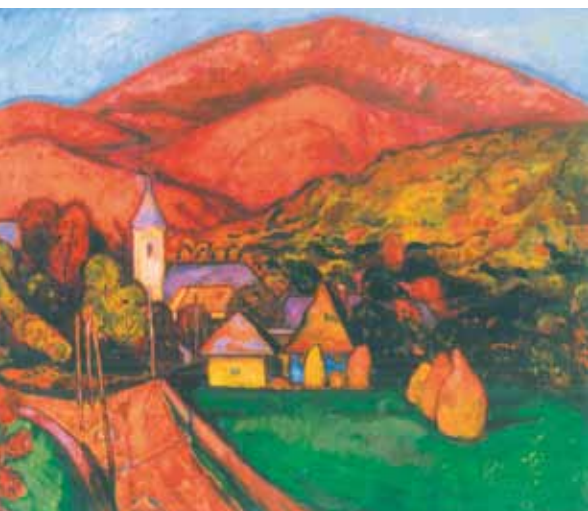
CSATA A NEMZETI SZALONBAN

1907-ben a Vágó testvérek tervei alapján átépített Nemzeti Szalon vezetősége az éves rendes közgyűlés előtt levélben fordult a tagsághoz egységes szavazásra szólítva fel a „legfrissebb hóbortos” modern szemléletű művészekkel szemben. A vezetőség konzervatív tagjai épphogy megbarátkoztak a természetelvű, plein-air és impresszionista nagybányai festéssel, máris új ellenfelekkel kellett szembenézniük a főváros második legnagyobb kiállító helyiségében. Bár a modernekkel – mint például Szinyei Merse Pál, Ferenczy Károly, Vaszary

Iványi-Grünwald Béla: Nagybányai táj, 1908. magántulajdon

Iványi-Grünwald Béla: Lángoló ős, 1908 körül, magántulajdon

János, Kernstok Károly, Fényes Adolf, Perlmutter Izsák, Rippl-Rónai József, Csók István, Iványi-Grünwald Béla – valószínűleg a korabeli sajtó szerint egyértelműen anyagi vonatkozású volt, a csata jól jelezte a nemzeti ízű táj- és életképfestészet ellenében felsorakozó posztimpreszionizmus képviselőinek térkövetelését.

E térkövetelés eredményeképp jött létre a moderneket tömörítő M.I.É.N.K (Magyar Impreszionisták és Naturalisták Köre), mely közvetlenül a fenti botrány után 1907 májusában alakult meg. A M.I.É.N.K alapító körlevele – melyet ugyancsak megkapott a teljes tagság – az akadémista ízű festészettől való elhatárolódásban és közös kiállítási lehetőségek megteremtésben határozta meg a társaság legfontosabb céljait. E vállalásokat rövidesen teljesíti is a csoport, hisz egy évvel később épp a Nemzeti Szalon biztosít helyet a M.I.É.N.K első kiállításának.

TÁJKÉP CSATA UTÁN

A M.I.É.N.K. első tárlata Iványi fent említett posztimpreszionisztikus táj- és cigánylányképeivel 1908-ban nyílt meg. *„Egyenesen gobelin hatást keres, mély tompa lefokozott színekkel, ahol mind az alakok, a fák az ég csak színfoltok csak mint színértékek ülnek, a művész csakis ezekkel számol. Szinte teljes eltávolodás a régi kolorisztikus naturalizmustól.”*

⁽²⁾ A kritikus sajtó – akárcsak a tárlaton szereplő fiatalok esetében – külön kitér Iványi túlzó Gauguin-pátoszára. *„A modern irány megzavarta a kiforratlan, önálló ítéllettel még nem bíró fiatalokat, az idősek közül Iványi nem bírta ellenállni neki, valamint Kernstokot is elkapta a Gauguin láz”*⁽³⁾

A francia tárlat és a M.I.É.N.K első kiállítása közötti minimális idő azonban azt feltételezi, hogy Iványi első fauve-os képei legkorábban csak az 1908-as év nyári hónapjaiban születhettek meg. Akkor, amikor a festő már egyértelműen a nagybányai „neósok” bátorítója s bizonyos értelemben vezére is. Ekkor stílusának átforgatásában nagy segítséget jelentettek a fiatalok törekvései, többek között Czöbel Béla és Perlrott Csaba Vilmos művészete. A ifjú „neósok” hatása pedig végül azt eredményezte, hogy Iványi nem elégedett meg Gauguin termékenyítő hatásával. Továbblépett, s 1908-tól a magyar fauve festészet egyik legszebb egyéni teljesítményével rukkolt el Nagybányán.

VARIÁCIÓK EGY TÉMÁRA

A Felsőbányai táj a Gutinnal és a Kopszhegygel című képére még oly jellemző szecessziós dekoratív kontúrozás 1908-ra eltűnik Iványi festészetéből. Miként az itt bemutatott alkotásán is a színek gazdagabb használata, és egy oldottabb foltfestészet válik általánossá piktúrájában. Iványi a tér érzékeltetésére a játékos vonalháló helyett, a kép elő- és közép-terében különböző tájelemeket – tetőmotívumot, boglyákat, valamint függőleges oszlopok sorát – helyezett el. Ezeknek a vertikális motívumoknak a ritmusát a középtér épületeibe, valamint a domboldal színben gazdagabb felületeire futtatja át. Teszi mindezt azért, hogy a háttérben, a narancstól a barnáig terjedő vöröses színek harsány uralmát bontakoztathassa ki a hegy sziluettjén.

A *Nagybányai részlet* spontaneitása az összefoglaló formák közé illesztett ragyogó színek elevenségén alapszik. Egyszerű és tökéletes, derűs és kicsattanóan vidám kép, a színekben rejlő lehetőségek maximális kiaknázásával. Talán nem túlzás kijelenteni, hogy dekorativitásával a magyar fauve festészet egyik legkiválóbb darabja, s Iványi posztimpreszionista korszakának vitathatatlan főműve is egyben.

Kaszás Gábor

JEGYZETEK:

¹ Rózsa Miklós: Iványi Grünwald Béla. Budapesti Napló, 1906. február 24.

² Lázár Béla: Magyar Művészek a Nemzeti Szalonban. Művészeti kérdések, 1907. március

³ Budapesti Szemle, Erdey Aladár: A Nemzeti Szalon tárlatai. 1908. 460.

